

Братислав Иванов

ДА НАУЧИМ САМИ ЯПОНСКИ ЕЗИК

София, 2019

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Братислав Иванов, автор, 2019
© Издателство „Изток-Запад“, 2019

ISBN 978-619-01-0524-4 – Мека подвързия
ISBN 978-619-01-0525-1 – Твърда подвързия

БРАТИСЛАВ ИВАНОВ

ДА НАУЧИМ САМИ
ЯПОНСКИ
ЕЗИК

独学日本語

ВТОРА ЧАСТ

Съдържание

Предговор.....	7
Използвани съкращения.....	8
第 2 2 課 Двайсет и втори урок	9
第 2 3 課 Двайсет и трети урок.....	17
第 2 4 課 Двайсет и четвърти урок.....	23
第 2 5 課 Двайсет и пети урок.....	28
第 2 6 課 Двайсет и шести урок.....	38
第 2 7 課 Двайсет и седми урок.....	42
第 2 8 課 Двайсет и осми урок.....	46
第 2 9 課 Двайсет и девети урок.....	52
第30課 Трийсети урок.....	60
第31課 Трийсет и първи урок.....	67
第32課 Трийсет и втори урок	72
第33課 Трийсет и трети урок.....	78
第34課 Трийсет и четвърти урок.....	81
第35課 Трийсет и пети урок.....	86

第36課	Трийсет и шести урок.....	93
第37課	Трийсет и седми урок.....	96
第38課	Трийсет и осми урок.....	101
第39課	Трийсет и девети урок.....	105
第40課	Четирийсети урок	109
第41課	Четирийсет и първи урок.....	113
Разпределение на темите по уроци.....		125
Текстове за преговор.....		128
Йероглифи за N4		136
Думи за N4.....		167

ПРЕДГОВОР

Само преди месец излезе от печат първата част на новото допълнено издание на книгата „Да научим сами японски език“. Сега на вниманието на читателите предлагаме с издателство „Изток-Запад“ и нейната втора част.

С изключение на последните две теми второто издание на книгата също е основано главно на методическото ръководство „Kyokasho o Tsukuro – Grammar Notes/Activities“, издадено от Института за японски език към Японската фондация (The Japan Foundation).

Във втората част на книгата са включени и текстове, разработени съвместно от автора и бившите преподавателки по японски език в 18 СУ „У. Гладстон“ Kyoko Kawai Hamura и Kumiko Mitsui. Значителна част от материалa е редактирана от Rie Muto (Kudo) – също бивша преподавателка по японски език в училището. От тях и от останалите японски доброволци научих много за японския език и японската култура. Използвам възможността да им изкажа сърдечната си благодарност.

Грамматическият материал във втората част на книгата е съобразен с искванията за ниво N4 на изпита за владеене на японски език (JLPT). Значителна част от текстовете са в диалогична форма, която дава възможност по-добре да се почувства звученето на живата японска реч.

След основната част на книгата са включени шестнайсет кратки текста за преговор и частично надграждане на преминатия материал.

Като приложения към втората част са дадени двеста нови йероглифа и лексикалният минимум за изпитно ниво N4. Така общият брой на йероглифите, включени в двете части на книгата, става триста и десет. Всеки йероглиф е даден с основните си четения и значения, като е показана и последователността, в която се изписват съставящите го черти.

В първата част на книгата са включени упражнения от типа на работна тетрадка, които ще помогнат за правилното изписване на буквите от двете азбуки – хирагана и катакана.

За по-голяма прегледност образуването на основните граматически форми в двете части на книгата е представено в таблици, а към обясненията на някои по-специфични проблеми са добавени и илюстрации.

При транскрибирането на примерите е използвана частично т.нар. компютърна латиница, при която буквите се въвеждат по начина, по който се въвеждат и йероглифите от стандартна клавиатура. Така се избягва използването на диакритични знаци, като например вместо *ō* се изписва *ou*.

Книгата е предназначена за всички, които правят първите си стъпки в овладяването на японския език, но ще бъде полезна и за тези, които вече са го изучавали, но искат да си припомнят забравеното.

Братислав Иванов

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

N	съществително, местоимение или числително
Ntime	съществително (наречие) за време
conj	съюз
adv	наречие
prefix	представка
suf	наставка
V1	непреходен глагол от първо спрежение
V1, o	преходен глагол от първо спрежение
V2	непреходен глагол от второ спрежение
V2, o	преходен глагол от второ спрежение
V-ru	речникова форма на глагола
マス形	pre-masu форма (глаголът без наставката -masu)
V-nai	проста отрицателна форма на глагола
V-ta	проста форма за минало време и перфект
V-te	te-форма
v-suru	глагол, образуван от име с помощта на suru
Ai	i-прилагателно
Ai-	основа на i-прилагателните
Ai-ku	ku-форма на i-прилагателните
Ai-i	определителна и сказуемна форма на Ai
Ai-kere	условна основа на Ai
Ai-katta	ta-форма на Ai
Ai-kute	te-форма на Ai
An	na-прилагателно
An-	основа на An
An-na	определителна форма на An
An-da	сказуемна форма на An
An-ni	обстоятелствена форма на An
An-de	te-форма на An

第 2 2 課 **Двайсет и втори урок**

Ключови форми и изрази

あげます、くれます
NというN
Vdicことがある
なんかいも、いちども

Глаголите agemasu и kuremasu

С глаголите *agemasu* и *kuremasu* продължаваме темата за глаголите от групата *давам/получавам* (*yarimorai doushi*).

Най-напред ще съпоставим *agemasu* и *kuremasu*. И двата глагола са от групата „давам“, но се различават съществено от гледна точка на ориентацията на глаголното действие – кой дава (субектът на глаголното действие) и на кого дава (обекта на глаголното действие).

За да разберем разликата между тези два глагола, а и между останалите глаголи от групата *yarimorai doushi*, ще разгледаме два социолингвистични критерия в японския език.

Първият критерий е представен от категориите *uchi/soto*.

Най-общо казано, с термина *uchi* се означава вътрешният кръг на говорещия, неговата група на отъждествяване. Границите на групата са динамични, като нейно ядро в различните комуникативни ситуации са семейството, близките приятели, колегите по месторабота.

В центъра на групата е говорещият, който по-нататък ще означаваме с личното местоимение за първо лице *watashi аз*, а всички извън групата се отнасят към *soto*.

Тясно свързан с *uchi/soto* е вторият социолингвистичен критерий, представен от категориите *meue/meshita по-високопоставен/по-нископоставен*.

Чрез критерия *meue/meshita* говорещият определя мястото на своя събеседник и на лицето, за което се говори, в социалната йерархия.

Към *meue* (*meue no hito*) се отнасят началниците и колегите с по-голям професионален опит, а при равни други условия – по-възрастните.

За лицата, които имат еднакъв социален статус с говорещия, обикновено се използва терминът *taitousha*.

В комуникативните ситуации, които ще разгледаме по-долу, участват говорещият, означен като *watashi аз*, неговата по-голяма сестра (*ane*), която принадлежи към групата (*uchi*), и *Kimura san*, който е извън групата (*soto*).

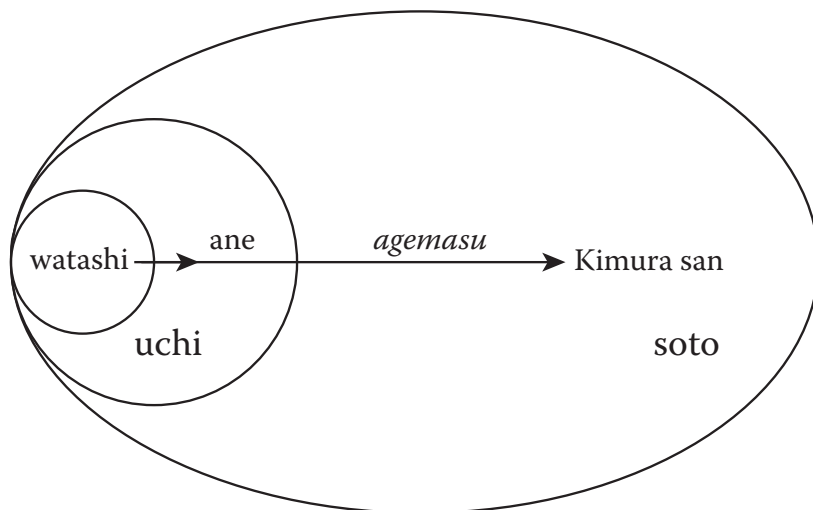
Тук е необходимо да уточним, че без ясен контекст не можем да кажем дали *Kimura san* е мъж или жена.

Преди да продължим, ще дадем японските дефиниции на глаголите *agemasu* и *kuremasu*.

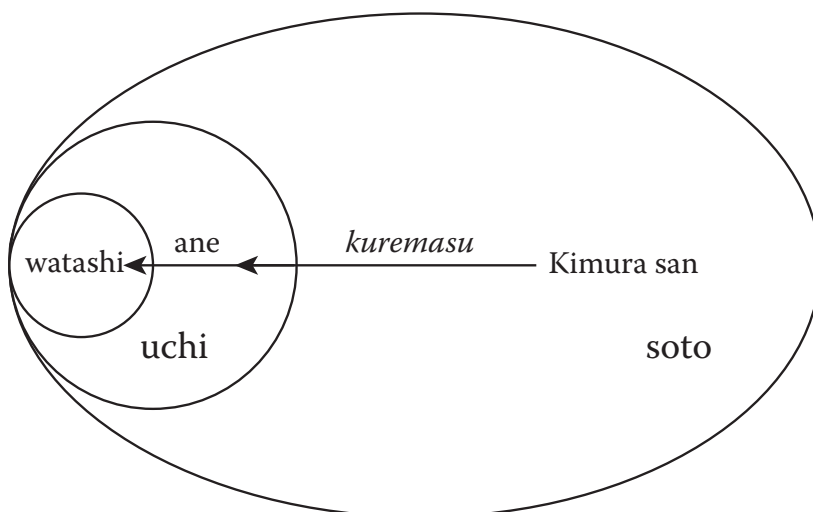
Agemasu. *Watashi ga meue matawa taitousha ni ataemasu. Давам нещо на по-високопоставен или на равен.*

Kuremasu. *Meshita matawa taitousha ga watashi ni ataemasu. По-нископоставен или равен ми дава нещо.*

Ориентацията на глаголното действие при *agemasu* и *kuremasu* е представена схематично на следващите две фигури.

Ориентация на глаголното действие при agemasu

Ориентация на глаголното действие при kuremasu

Както е показано на фигурите, ориентацията на глаголното действие при *agemasu* и *kuremasu* е противоположна.

При *agemasu* вършител на действието е говорещият или лице от неговата група, като възможните случаи са:

- действието се извършва от говорещия и е ориентирано към лице от неговата група;
- действието се извършва от говорещия и е ориентирано към лице извън групата;
- действието се извършва от лице, принадлежащо към групата, и е ориентирано към лице извън нея.

При *kuremasu* вършител на действието може да бъде както лице от групата, но без говорещия, така и лице извън групата. Тук също са възможни три случая:

- действието се извършва от лице, не принадлежащо към групата, и е ориентирано към говорещия;
- действието се извършва от лице, не принадлежащо към групата, и е ориентирано към лице от групата, различно от говорещия;
- действието се извършва от лице, принадлежащо към групата, и е ориентирано към говорещия.

Обърнете внимание, че глаголът *kuremasu* не се използва, ако действието не е ориентирано към говорещия или към лице от неговата група.

Глаголът *yarimasu* има сравнително ограничена употреба и се използва, когато някой (обикновено говорещият) дава нещо на дете.

Когато вършител на действието е говорещият, местоимението за първо лице обикновено се изпуска.

Типови изречения

1. わたしは 木村さんに 本をあげた。
Аз подарих книга на Кимура сан.
2. 木村さんは わたしに 本をくれた。
Кимура сан ми подари книга.
3. わたしは あねに 本をあげた。
Аз подарих книга на по-голямата си сестра.
4. あねは わたしに 本をくれた。
Кака ми подари книга.
5. あねは 木村さんに 本をあげた。
По-голямата ми сестра подари книга на Кимура сан.

6. 木村さんは あねに 本をくれた。

Кимура сан подари книга на по-голямата ми сестра.

В примерите от (1) до (6) са показани основните случаи, в които се употребяват глаголите *ageru* и *kuremasu*.

7. 姉は子供にチョコレートをやりました。

Ane wa kodomo ni chokoreeto o yarimashita.

Кака даде на детето (си) шоколад.

7a. 姉は子供にチョコレートをくれました。

Ane wa kodomo ni chokoreeto o kuremashita.

Кака даде на детето (ми) шоколад.

В (7) *кака* дава шоколад на собственото си дете и затова се използва глаголът *yarimasu*. Когато обаче тя (или някой друг) дава нещо на моето дете, се използва глаголът *kuremasu*.

Обърнете внимание и на следните два примера с глагола *yarimasu*.

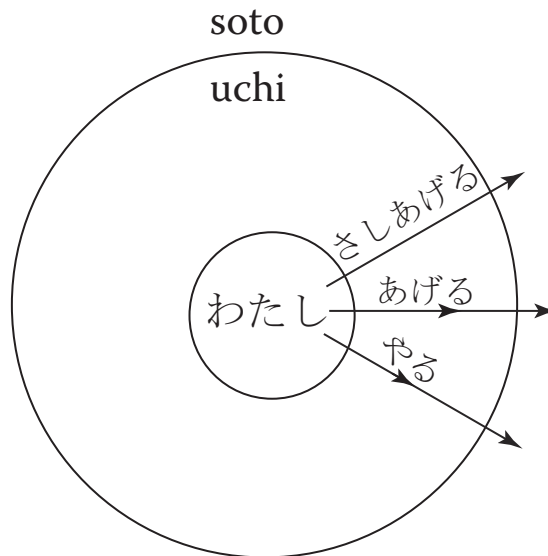
さっき ねこに えさを やりました。

Преди малко нахраних котката.

まいあさ はなに 水を やってください。

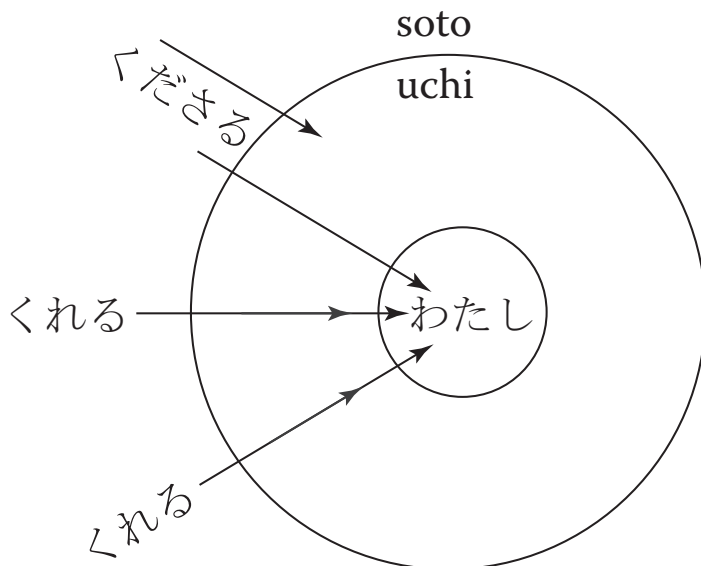
Поливай цветята всяка сутрин.

Когато говорещият дава нещо на по-високопоставено лице, той използва глагола *sashiageru*. Този глагол не се употребява в рамките на групата.

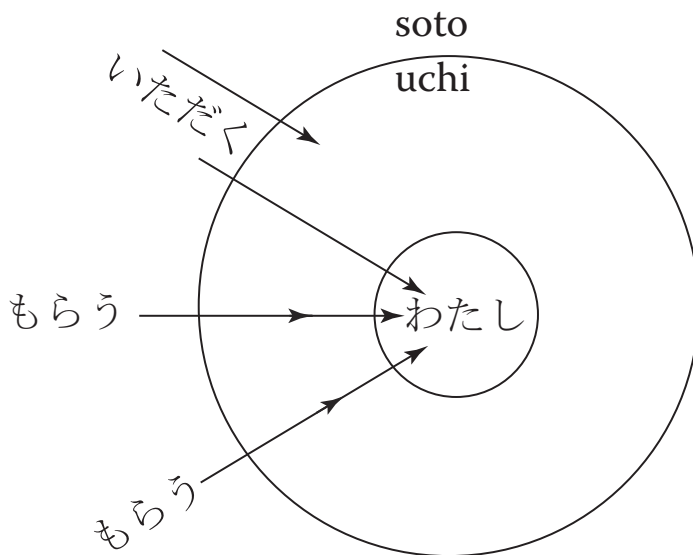
Глаголът sashiageru

Когато по-високопоставено лице дава нещо на човек от групата, се използва глаголет *kudasaru*. Този глагол не се употребява в рамките на групата.

Глаголет *kudasaru*

Когато някой от групата получава нещо от по-високопоставено лице, се използва глаголет *itadaku*. Този глагол не се употребява вътре в групата.

Глаголет *itadaku*

Приложение

Приложението е второстепенна част на речта от групата на определенията. За разлика от българския език, където то се прилага безпредложно към следващото съществително, в японски език приложението се въвежда с израза *toiu* (8, 9). Заглавията на книги и имената на географски обекти се ограждат с кавички.

8. 「こころ」という しょうせつを よんだ ことがありますか。

Чел ли си повестта „Сърце“?

9. うけつけに 木村さん という ひとが きていますよ。

На рецепцията е дошъл човек на име Кимура.

Vdic koto ga arimasu

С формата *Vdic koto ga arimasu* (ka) се пита или съобщава за действие, което не се извършва постоянно, а само понякога, от време на време (10,12).

10. ときどき タクシーを つかう ことがありますか。

… はい、 あります。

… いいえ、 ありません。

– Използваш ли понякога такси?

– Да, използвам.

– Не, не използвам.

11. にちようびには にわで しょくじを する ことがあります。

В неделя понякога се храним на двора.

12. フランスへ 行った ことがありますか。

Furansu e itta koto ga arimasu ka.

– Ходил ли си във Франция?

… はい、 あります。

Hai, arimasu.

– Да, ходил съм.

… はい、 何ど (何回) も あります。

Hai, nando (nannkai) mo arimasu

– Да, няколко пъти.

… いいえ、 一ども ありません。

Iie, ikkai ichido mo arimasen

– Не, нито веднъж.

В японски език има две наставки със значение *път, пъти*. Това са 度 *do* и 回 *kai*. Казва се например *ichido mo nai нито веднъж* или *Ichido itte mitai*

Ще ми се да отида веднъж. Когато говорим за честота на някакво действие, обикновено използваме 回 kai, тъй като 度 do има и други значения.

Текст

わたしは、4月に高校に入りました。そのとき、両親にうで時計をもらいました。それから、おばあさんに学校へ持って行くかばんをもらいました。軽くてべんりなかばんです。

5月5日の子どもの日に、弟は、おばあさんにこいのぼりをもらいました。わたしはおもちゃをあげました。

10月4日は、お母さんのたん生日でした。わたしは、自分であんだ白いマフラーを、お母さんにあげました。お母さんはそれをもらって、とてもよろこびました。お姉さんは、きれいないしでブローチを作って、お母さんにあげました。

それから、わたしは、お姉さんとたん生日のケーキをやいて、みんなで食べました。

Думи към текста

4月	しがつ	април
高校	こうこう	гимназия
入る	はいる	постъпвам в учебно заведение
そのとき		тогава
両親	りょうしん	родители
腕時計	うでどけい	ръчен часовник
もらう		получавам
それから		след това, после
おばあさん		баба
学校	がっこう	училище
持って行く	もっていく	нося със себе си (напр. чанта)
かばん		чанта
軽い	かるい	лек
便利	べんり	удобен
5月5日	ごがつ いつか	пети май
子供の日	こどものひ	ден на детето
弟	おとうと	по-малък брат, по-малкият ми брат
こいのぼり		хвърчило, ветропоказател с форма на шаран

おもちゃ	играчка
あげる	издигам
お母さん おかあさあん	мама
誕生日 たんじょうび	рожден ден
自分 じぶん	сам, лично
編む あむ	плета
白い しろい	бял
マフラー	шал
それ	това
とても	много
喜ぶ よろこぶ	радвам се
お姉さん おねえさん	кака
きれい	красив
石 いし	камък
ブローチ	брошка
作る	правя
ケーキ	торта
焼く やく	пека
みんな	всички
食べる たべる	ям

第 2 3 課 Двайсет и трети урок

Ключови форми и изрази

かのうけい (форми за потенциален залог)

V-te shimaimasu

A/V-sugimasu

みえる、きこえる

みられる、きける

N ga suru

Граматика

Форми за възможност (потенциален залог)

	V-masu	pre-masu	Vdic	Vpt
I спрежение	使います	つかい	つかう	つかえる
	書きます	かき	かく	かける
	行きます	いき	いく	いける
	騒ぎます	さわぎ	さわぐ	さわげる
	話します	はなし	はなす	はなせる
	打ちます	うち	うつ	うてる
	死にます	しに	しぬ	しねる
	運びます	はこび	はこぶ	はこべる
	頼みます	たのみ	たのむ	たのめる
	撮ります	とり	とる	とれる
	あります	あり	ある	
II спрежение	見ます	み	みる	みられる
	食べます	たべ	たべる	たべられる
III спрежение	来ます	き	くる	こられる
	します	し	する	できる
	愛します	あいし	あいする	あいせる

Образуване на формите за възможност

Глаголите от първо спрежение образуват форми за възможност (потенциален залог) чрез замяна на гласната [i] от последната сричка на pre-masu

формата с гласната [e] и добавянето на наставката masu за образуване на учтива форма или на наставката gu за образуване на обикновена форма.

Глаголите от второ спрежение образуват форми за възможност чрез прибавяне към pre-masu формата на raregu/raremasu.

В разговорната реч се употребяват форми за възможност на глаголите от второ спрежение и на глагола kuru чрез отпадане на сричката [ra] от формата raregu – т.нар. явление ra nuki kotoba.

Така например вместо taberareru се казва tabereru, а вместо korareru – koreru.

Въпреки че не са включени в нормативната граматика, тези форми са широко разпространени.

Формата за възможност на глагола suru е dekuru, а на kuru – korareru.

Всички глаголи във форма за потенциален залог се изменят като глаголи от второ спрежение.

От глаголите за възможност следва да бъдат разграничени глаголите, изразяващи сами по себе си т.нар. спонтанно възникнало състояние. Такива са kikoeru *чува се*, mieru *вижда се* и някои други.

Глаголите ある、要る (いる)、知る (しる)、わかる и някои други не образуват форми за възможност. Например глаголят わかる *разбирам* сам по себе си изразява възможност.

По правило неволевите глаголи (вж. шестнайсети урок) не образуват форми за възможност. Такъв например е глаголят きえる *гасне*.

1. 三井さんはギターをひくことができます。

Мицуи сан може да свири на китара.

2. 三井さんはギターが弾けます。

Мицуи сан може да свири на китара.

В седемнайсети урок беше показано как се изразява възможност за осъществяване на глаголното действие чрез присъединяване на koto ga dekuru към речниковата форма на съответния глагол, както тук е в (1).

Друг начин за изразяване на такава възможност е използването на потенциалната форма на съответния глагол (2).

При използването на потенциални форми частицата を може да се запази, но по-често се заменя с が, както е в (2).

Запазването на を е сравнително ново явление, като засега са допустими и двете частици, но все още преобладава преминаването на を в が.

Спонтанен залог (jihatsu)

От формите за потенциален залог mirareru *мога да видя* и kikeru *мога да чуя* трябва да се различават глаголите mieru *вижда се* и kikoeru *чува се*. С mieru и kikoeru се означават неконтролирани от говорещия обективни състоя-

ния, при които е възможно той да възприеме слухово или зрително някакъв обект, явление и т.н. Тези състояния се наричат спонтанен залог.

Обектът, който се вижда или чува, по правило се маркира с частицата ga (3–5).

3. 今日は富士山が見える。
Kyō wa Fujisan ga mieru.
Днес се вижда Фуджисан.
4. 窓から海が見えます。
Mado kara umi ga miemasu.
През прозореца се вижда морето.
5. 車の音が聞こえます。
Kuruma no oto ga kikoemasu.
Чува се шум от коли.

В по-широк смисъл спонтанен залог имаме и при възникването на някакво душевно състояние, внезапно прозрение, хрумване, натрапващ се извод, а също и при ситуации, характеризиращи протичането на някакъв процес.

Изрази с N ga suru

Глаголът suru влиза като съставна част в редица словосъчетания, описващи сетивни възприятия:

oto ga shimasu	<i>чува се звук</i>
koe ga shimasu	<i>чува се говор</i>
nioi ga shimasu	<i>усеща се мирис</i>

От този тип са и изразите, предаващи физическо състояние:

memai ga shimasu	<i>вие ми се свят</i>
hakike ga shimasu	<i>гади ми се</i>
samuke ga shimasu	<i>втриса ме</i>

V-te shimau

Едно от значенията на форма V-te shimatta/shimaimashita е за окончателно приключване на глаголно действие (6).

Другото значение е разочарование или съжаление за нещо, което вече е станало нежелан факт (7). Във второто си значение тази форма се употребява с неволеви глаголи като wasuregu *забравям*, otosu *губя* и т.н.

6. А: 宿題、もうやっつけてしまいましたか。
– *Приключи ли вече с домашното?*
В: まだです。
– *Още не.*

7. A: どうしたの？

– *Какво има?*

B: しゅくだいをわすれちゃったんです。

– *Забравил съм си домашното.*

Форми за прекомерност с глагола *sugiru*

Присъединяването на *sugiru* към основата на прилагателните (8) и към *re-masu* формата на глаголите (9) предава значение за прекомерна изразеност на признака или на прекаляване с действието.

Основа на прилагателните е частта от тях, която остава, след като премахнем съответно окончанията [i] или [na].

8. 今日は、かぜが つよすぎて、たこが うまく あがりません。

Днес вятърът е твърде силен и хвърчилото не се издига добре.

9. A: どうしたんですか。ねぶそくですか。

– *Какво има? Не си ли си доспал?*

B: ええ、きのう、よる おそくまで あそびすぎました。

– *Да, вчера прекарах с игрите до късно през нощта.*

Текст

たいへんな一日

先週の月曜日はあまりよくない一日でした。

日曜日の夜、姉と映画のビデオをたくさん見ました。とてもおもしろかったです。でも、映画を見すぎておそくねたから、月曜日の朝、起きられませんでした。いつも乗るバスが行ってしまったから、歩いて学校へ行きました。そして、一時間目のじゅ業におくれてしまって、はずかしかったです。

月曜日の午後、たいいくの時間に水えいをしました。でも、朝急いでいたから、水着をわすれてしまいました。わたしは水えいが大好きですが、およぐことができませんでした。月曜日はとてもあつかったから、およぎたかったです。

学校から帰ったとき、とてもおなかがすいていました。テーブルの上にケーキがあったから、わたしはそのケーキを食べてしまいました。でも、それはそばにあげるプレゼントでした。ケーキを作った母はおこりました。わたしはあやまりました。

ケーキを食べすぎて、おなかがすいていませんでした。だから、晩ご飯をたくさんおこしてしまいました。それは父が一生けんめい作った料理でした。父はおこりました。わたしは父にもあやまりました。

その日は早くねました。たいへんな一日でした。

Думи към текста

たいへん(な)	труден, ужасен
一日 いちにち	ден, един ден
先週 せんしゅう	миналата седмица
あまりよくない	не много добър
いい	добър, хубав
夜 よる	вечер
姉 あね	по-голямата ми сестра
映画 えいが	филм
たくさん	много (за количество)
見る みる	гледам
とても	много (за степен)
面白い おもしろい	интересен
でも	но, обаче
遅い おそい	късно
寝る ねる	лягам си
朝 あさ	сутрин
起きる おきる	ставам, будя се
いつも	винаги, обикновено
乗る のる	качвам се на, пътувам с
歩く あるく	вървя пеша
学校 がっこう	училище
一時間目 いちじかんめ	първият час
授業 じゅぎょう	занятие
遅れる おくれる	закъснявам
恥ずかしい はずかしい	срамувам се, срам ме е
午後 ごご	следобед
体育 たいいく	физкултура
時間 じかん	час
水泳 すいえい	плуване
急ぐ いそぐ	бързам
水着 みずぎ	бански
忘れる わすれる	забравям

大好き だいすき	обичам, харесвам
泳ぐ およぐ	плувам
暑い あつい	горещ
帰る かえる	връщам се
おなかがすく	огладнявам
祖母 そぼ	баба
あげる	давам, подарявам
作る つくる	правя
母 はは	мама
怒る おこる	ядосвам се, сърдя се
それで	заради това
謝る あやまる	извинявам се
だから	затова, поради тази причина
晩ご飯 ばんごはん	вечеря
おいしい	вкусен
料理 りょうり	храна
残す のこす	остава (нещо в излишък)
父 ちち	баща ми
一生懸命 いっしょうけんめい	старателно, усърдно
早い はやい	рано

第24課 Двайсет и четвърти урок

Ключови форми и изрази

…たら
…ても
いくら/どんなに…ても
とあります、とおもいます

Грамматика

Подчинено условно-временно изречение с tara

Подчиненото условно изречение (joukensetsu) разкрива условие, при което се осъществява или би могло да се осъществи действието в главното изречение. Връзката с главното изречение се реализира чрез условни форми на сказуемото.

Съществуват няколко условни форми, като най-разпространени са следните четири:

- условни форми със съюза to;
- условни форми с формата ba;
- условни форми с формата tara;
- условни форми със съюза para.

Тук ще разгледаме условните форми с tara. Строго казано, tara е форма на старояпонския спомагателен глагол tari със значение за перфект. За опростяване на описанието обаче обикновено се казва, че формите с tara се образуват чрез присъединяване на га към ta-формите на предикатите.

V-ta+ra	V-nakatta+ra
Ai-katta+ra	Ai-ku nakatta+ra
An-datta+ra	An de wa nakatta+ra
N datta+ra	N de wa nakatta+ra

Образуване на формите с tara

При въвеждането на подчинени условни изречения с to и ba съществуват ограничения за изказване на волята на говорещия в главното изречение. В случая с tara такива ограничения няма.

Друга разлика е, че условните изречения с to и донякъде тези с ba изразват постоянна и устойчива връзка между подчиненото и главното изрече-

ние, докато при условие, изразено с tara, тази връзка има конкретен характер и се отнася само за даден случай. Характерът на връзката зависи и от времето на сказуемото в главното изречение.

Ако сказуемото на главното изречение е в неминало време, tara може да изразява както условно-временна (1, 2), така условна връзка (3).

1. 家に帰ったら、この本を読みます。
Uchi ni kaettara, kono hon o yomimasu.
Като се прибера вкъщи, ще чета тази книга.
2. 5時になったら、かえります。
Goji ni nattara, kaerimasu.
Като стане пет, си тръгвам.
3. 雨が降ったら、おまつりは 中止です。
Ame ga futtara, omatsuri wa chuushi desu.
Ако вали, празникът ще бъде отменен.

Ако сказуемото на главното изречение е в неминало време, условната форма изразява изненада, нещо неочаквано igai/odoroki (4).

4. としょかんへ本を返しに行ったら、休みでした。
Toshokan e hon o kaeshi ni ittara, yasumi deshita
Отидох да върна книга в библиотеката, а то се оказа почивен ден.

Важна особеност на условните изречения с tara е, че в главното изречение може да бъде изразена волята на говорещия (5, 6).

5. あまり高くなかったら、スニーカーが買いたいです。
Amari takaku nakattara, sunikaa ga kaitai desu.
Искам да си купя маратонки, ако не са много скъпи.
6. 駅に着いたら、電話してください。
Eki ni tsuitara, denwa shite kudasai.
Като стигнеш на гарата, обади се по телефона.

Подчинено изречение за отстъпка с -te mo

Подчиненото изречение за отстъпка (jouhosetsu) разкрива обстоятелство, което не може да е пречка за действието в главното изречение.

Формата te mo се образува чрез присъединяване на mo към te-формата на глаголите, прилагателните и копулата на съставното именно сказуемо:

- V-te mo;
- Ai-kute mo;
- An-de mo;
- N de mo.

На български изреченията за отстъпка се превеждат с *дори да, въпреки че, макар че* и т.н.

Ако сказуемото на главното изречение е в неминало време *-te* то обикновено се превежда на български с *дори да*. Често се използва заедно с наречията *moshi, man'ichi, tatoes* (7, 8).

7. 雨が降っても行きます。

Ame ga futte mo ikimasu.

Дори да вали, ще отида.

8. たとえ雨が降っても、花火たいかいは中止しません。

Tatoes ame ga futte mo hanabi taikai wa chuushi shimasen.

Дори да вали, фестивалът на фойерверките няма да се отменя.

Ако сказуемото на главното изречение е в минало време, формите *-te* то обикновено се превеждат с *въпреки че* (9).

9. 1時間まっても田中さんは来ませんでした。

Ichijikan matte mo Tanaka san wa kimasen deshita.

Въпреки че чаках един час, Танака не дойде.

Изразът *ikura V-te* то означава *колкото и да* (10).

10. いくら 待っても田中さんは来ませんでした。

Ikura matte mo Tanaka san wa kimasen deshita.

Колкото и да чаках, Танака не дойде.

Изразите to omoimasu и to iimasu

Тук ще разгледаме функцията на съюза *と* за въвеждане на подчинени допълнителни изречения с глаголите *言う (iu) казвам* и *思う (omou) мисля*.

11. このおてらは、清水寺といます。

Този храм се казва Кийомидзу дера.

12. 日本語はむずかしいと思います。

Мисля, че японският е труден.

С *と* *言う* се въвеждат също пряката и косвената (полупряката) реч, като косвената реч е под формата на подчинено допълнителна изречение.

13. 田中さんは「きょうは やすみます」と言いました。

Днес ще отсъствам – каза Танака.

14. 田中さんは きょうは やすむと言いました。

Танака каза, че днес ще отсъства.

В (13) имаме пряка, а в (14) – косвена реч. Съюзът *と* по правило се употребява след обикновени (прости) форма на глаголите и прилагателните.

15. 山田さん という人から でんわが ありましたよ。
По телефона се обади човек на име Ямада/обади се някой си Ямада.
16. 山田さんから でんわが ありましたよ。
Ямада сан се обади по телефона.

Изразът *という*, с който се въвежда приложението всъщност произлиза от *と* *言う*, но в този случай се записва само с хирагана. Приложението в (15) се използва, тъй като говорещият не познава Ямада. Ако го познаваше, той ще да каже просто „*Yamada san kara denwa ga arimashita yo*“ (16).

Текст

Разговарят Такешу (Т) и Ирена (И)

Т: 今度の 日曜日に サッカーの試合が あるんです。ぼくも アセンくんも ペタルくんも 出るので、もし時間があったら、見に来てください。

И: もちろん。雨が 降ったら 試合は ありませんか。

Т: いいえ、雨が 降っても あります。

И: そうですね。昨日 天気予報を見たら、日曜日は 雨だと言っていたので…。降らないと いいですね。

Т: そうですね。

И: 相手のチームは どんなチームか 知っていますか。

Т: はい、アセンくんの 友達が いるチームです。アセンくんが、とても強いチームだと言っていました。

И: そうですね。がんばってくださいね。

Т: はい、どんなチームでも、勝ちたいと思います。

Думи към текста

今度の こんどの	следващият, идният
日曜日 にちようび	неделя
サッカー	футбол
試合 しあい	мач
ぼくも	и аз
出る 出る	излизам (напр. на терена)
ので	тъй като
もし	ако
時間 じかん	време
あったら	ако имаш

見に来てください みにきてください
もちろん
雨 あめ
降ったら ふったら
降っても ふっても
昨日きのう
天気予報 てんきよほう
見たら みたら
言っていた
降らない(ふらない)と いいです
そうですね。
相手 あいて
チーム
どんな
知っていますか しっています
友達 ともだち
とても
強い つよい
がんばってください。
どんなチームでも
勝ちたいと思います 勝ちたいとおもいます

ела да гледаш
разбира се, естествено
дъжд
ако вали
дори да вали
вчера
прогноза за времето
когато гледах
казаха
добре би било да не вали
така е наистина
партньор, съперник
тим, отбор
какъв
знаеш ли
приятел, приятели
много (за степен)
силен
успех!
какъвто и да е отборът
надявам се на победа

第25課 **Двайсет и пети урок**

Ключови форми и изрази

…ば (ba форма)
なら
ない、なくて、なければ
…なければ なりません
…なくても いいです
…ば よかった
…なければ よかった

Грамматика

Условни форми с форматива -ba (ba-форми)

	V-masu	pre-masu	V-ba
I спряжение	使います	つかい	つかえば
	書きます	かき	かけば
	行きます	いき	いけば
	騒ぎます	さわぎ	さわげば
	話します	はなし	はなせば
	打ちます	うち	うてば
	死にます	しに	しねば
	運びます	はこび	はこべば
	頼みます	たのみ	たのめば
	あります	あり	あれば
II спряжение	見ます	み	みれば
	食べます	たべ	たべれば
III спряжение	来ます	き	くれば
	します	し	すれば
	愛します	あいし	あいすれば/あいせば

Образуване ba-форма при глаголите

При глаголите от първо спряжение ba формата се образува чрез замяна на гласната i в последната сричка на pre-masu формата с [e + ba].

При глаголите от второ спрежение към pre-masu формата на съответния глагол се прибавя *reba*.

V-ba формата на *kuru* (*kimasu*) е *kureba*, на *suru* (*shimasu*) – *sureba*, като *aisuru* (*aishimasu*) има две *ba* форми – *aisureba* и *aiseba*.

Най-общо казано, *ba* формите имат две основни функции: 1) изразяват условно-временна връзка и 2) изразят условна връзка.

В първото си значение *ba* формата може да се използва вместо формата *to* и се превежда с *когато*.

4月になれば、桜が咲く

Shigatsu ni nareba, sakura ga saku.

Когато дойде април, цъфти сакурата.

Във второто си значение *ba* формата се превежда с *ако*.

車で行けば、間に合うでしょう。

Kuruma de ikeba, maniau deshou.

Ако тръгнем с кола, вероятно ще успеем.

Условни форми от прилагателните и от копулата се образуват, както е показано на следващата таблица:

Ai-kere+ba (samukereba)	Ai-ku nakere+ba (samuku nakereba)
An nara (shizuka nara)	An de nakere+ba (shizuka de nakereba)
N nara (ame nara*)	N de nakere+ba (ame de nakereba)

Условни форми от прилагателните и копулата

*Условният съюз *nara* произлиза от старояпонска копула.

Условни форми с *nara/naraba*

Условните форми със съюза *nara* се образуват, както е показано в таблицата по-долу:

V	Vdic (no) nara	V-nai (no) nara
Ai	Ai (no) nara	Ai-ku (no) nara
An	An nara	An ja nai (no) nara
N	N N nara	N ja nai (no) nara

Образуване на условни форми със съюза nara

С формите, образувани с *nara*, се изказва хипотетично условие, което често представлява реплика на говорещия към събеседника. Превеждат се със сложните съюзи *в случай че* и *ако ще* и т.н.

A: 午後から雨が降るそうです。

Gogo kara ame ga furu sou desu.

– *Казаха, че следобед ще вали.*

B: 雨が降るなら、傘を持っていこう。

Ame ga furu nara kasa o motte ikou.

– *В такъв случай ще си взема чадър.*

日本へ行くなら、この本を買ってきてください。

Nihon e iku nara, kono hon o katte kite kudasai.

Ако ще ходиш в Япония, купи тази книга.

寒いなら、窓をしめてください。

Samui nara mado o shimete kudasai.

Ако ти е студено, затвори прозореца.

Разликата между tara и para често се илюстрира със следните примери:

運転するならお酒を飲むな。

Untensuru nara osake o nomu na.

Ако ще караш, недей да пиеш!

お酒を飲んだら運転をするな。

Osake o nondara unten o suru na.

Ако си пил, недей да караш!

Спрежение на формата pai

В таблицата по-долу са показани само основните форми на pai.

основна форма	ない=ぬ (ん)	nai = nu (n)
ku-форма	なく=ず	naku = zu
te-форми	なくて	nakute
	ないで=ずに	naide = zuni
ta-форма	なかった	nakatta
tara-форма	なかったら	nakattara
ba-форма	なければ=ねば	nakereba = neba

Спрежение на формата pai

Както се вижда, pai има две te форми – nakute и naide. С глаголите се срещат и двете форми, но с прилагателните се използва само nakute.

В седемнайсети урок вече стана дума, че naide се разглежда като отрицателно деепричастие и на български се превежда с *без да*.

С nakute обикновено се изразява причина:

暇がなくていけません。

Hima ga nakute ikemasen.

Нямам свободно време и не мога да отида.

料理がおいしくなくて、半分残した。

Ryouri ga oishikunakute, hanbun nokoshita.

Храната не беше вкусна и половината си остана.

В сложните съставни изречения V-naide и V-zu ni се употребяват със значение *без да* и в повечето случаи са взаимозаменяеми. Формата V-zu ni е по-характерна за писмения стил.

窓を閉めないで寝ました。

Mado o shimenaide nemashita.

Легнах си, без да затворя прозореца.

窓を閉めずに寝ました。

Mado o shimezuni nemashita.

Легнах си, без да затворя прозореца.

あいさつをしないで部屋に入ってきました。

Aisatsu o shinaide heya ni haitte kimashita.

Влезе в стаята, без да поздрави.

あいさつをせずに部屋に入ってきました。

Aisatsu o sezu ni heya ni haitte kimashita.

Влезе в стаята, без да поздрави.

Ако V-naide изразява и причина, не се заменя с V-zu ni.

雨が降らないで、作物が枯れそうになりました。

Ame ga furanaide, sakumotsu ga karesou ni narimashita.

Нямаше дъжд и посевите започнаха да съхнат.

Формата V-nakute обикновено изразява причина и може да се разглежда като отрицателно съответствие на V-te:

お金がなく、あの本が買えなかった。

Нямах пари и не можах да си купя книгата.

Формата naki може да бъде употребена като незаключително сказуемо:

事故当時、海上は波がなく、静かだった。

Jiko touji, kaijou wa nami ga naki, shizuka datta.

По време на инцидента нямаше вълни и морето бе спокойно.

Като незаключително сказуемо се употребява и V-zu:

弘は合格せず、武は合格した。

Hiroshi wa goukaku sezu, Takeshi wa goukaku shita.

Хироши не се класира, но Такеши успя.

Формите *nu* (*n*), *zu*, *zuni* и *neba* са старояпонски, но се срещат често и в съвременния език. С глагола *suru* те образуват форми *sezuni*, *seneba* и т.н.

Формативът *nai* има няколко условни форми:

- *nakereba*;
- *nakattara*
- *nakute wa*;
- *nai to*.

Всички споменати условни форми се употребяват както в сложни съставни изречения, така и за образуването на граматически форми.

安くなければ 買わない。

Yasuku nakereba kawanai.

Ако не е евтино, няма да го купя.

勉強しなければ大学には入れない。

Benkyou shinakereba daigaku ni wa hairenai.

Ако не учиш, няма да можеш да влезеш в университет.

この地図がなかったら道に迷っていたかもしれない。

Kono chizu ga nakattara michi ni mayotte ita ka mo shirenai.

Ако я нямаше тази карта, може би щяхме да се изгубим.

やってみなくては わからない。

Yatte minakute wa wakaranai.

Ако не се опиташ, няма да разбереш.

お金がないと困る。

Okane ga nai to komaru

Лошо е да нямаш пари.

Наложително наклонение

Чрез формите за наложително наклонение се изразява необходимост да бъде извършено действието.

Най-разпространеният начин за образуване на форми за наложително наклонение е чрез присъединяване към *pre-nai* формата на изразите *nakrereba narimasen/ikemasen* или на *nakute wa narimasen/ikemasen*:

- *V-nakereba naranai/narimasen*;
- *V-nakute wa naranai/narimasen*;
- *V-nakereba ikenai/ikemasen*;
- *V-nakute wa ikenai/ikemasen*.